

ELS SATÈL·LITS DE MART

Comencem la relació dels satèl·lits parlant dels de Mart, Fobos i Deimos, perquè Mercuri i Venus no en tenen cap i de la Lluna ja en vam parlar un altre dia. Els 2 satèl·lits de Mart són petits i de mides irregulars o sigui allargassats en forma de patata. Molts dels satèl·lits petits del Sistema Solar tenen aquesta forma i els astrònoms sospiten que poden ser antics nuclis de cometes o bé asteroides capturats per la força gravitatòria del planeta en un moment que hi passaven a prop. Els seus noms corresponen als noms dels fills del déu grec Ares i de la deessa Afrodita (que havia posat banyes al seu marit, el déu Hefest), que equivalen als déus Mart i a Venus dels romans. Com que Ares era el déu de la guerra, els noms dels seus dos fills volen dir Pànic i Terror. Segons la mitologia grega Ares era un déu molt feroç i amant de la sang i fetge i es veu que quan hi havia una lluita anava canviant de bàndol, sempre ajudant el que estava a punt de perdre, perquè així la lluita s'allargava i hi havia més víctimes. Avui dia els grecs, del planeta Mart en diuen Ares i del planeta Venus en diuen Afroditis.

Fobos és el satèl·lit més pròxim al planeta i fa uns 22 x 18 km. Orbita a 9.400 km del centre del planeta, o sigui a només uns 6.000 km de la seva superfície (molt més a prop que un satèl·lit geostacionari dels que hi ha a la Terra). Aquesta proximitat fa que curiosament aquest satèl·lit no pugui ser vist des de les latituds altes del planeta, ja que sempre queda per sota de l'horitzó, talment com nosaltres des d'aquí no arribaríem mai a poder veure un avió que anés volant a poca altura sobre la línia de l'equador. La seva revolució dura 7h 39m i és més ràpida que la rotació del planeta, de manera que els marcians, si n'hi ha, el veuen sortir per ponent i pondre's per llevant (aquest fenomen també passa amb alguns satèl·lits petits de Júpiter i d'Urà). El segon és Deimos, més petit, només fa 15 x 12 km. Orbita més lluny, a 23.500 km del centre del planeta, amb un període d'1d 6h 18m. Tots dos tenen rotació capturada, igualment com la Lluna, cosa que vol dir que giren sobre si mateixos amb un període de temps igual al de la seva òrbita la voltant del planeta, de manera que sempre mostren la mateixa cara envers el planeta. L'exploració d'aquests satèl·lits amb sondes artificials ha estat desafortunada, perquè una de soviètica que havia d'anar a Fobos es va perdre per una falsa maniobra, i al Mars Explorer, dels EUA, que també hi havia de passar a prop i fotografiar-lo, li va passar una cosa semblant. Aquest final d'any un altre coet que van tirar els russos va tornar a fallar i ara queda l'esperança que arribi a tenir èxit el que han tirat els Estats Units a principis de desembre que hi ha de desembarcar el vehicle teledirigit *Pathfinder*. Aquests 2 satèl·lits van ser descoberts per A. Hall des de l'Observatori Naval dels EUA en una oposició favorable del planeta l'any 1877. Es veu que aquest astrònom anava buscant endebades i un dia va dir que plegava perquè ja n'estava tip i que aleshores la seva senyora li va insistir que no ho deixés tan aviat. Com que poc després va descobrir els satèl·lits, un gran cràter de Fobos va rebre el nom de Stickney, que era el nom de soltera de la senyora Hall.

Fixem-nos que des de la Lluna (en grec Selene) i els satèl·lits de Mart, fins als de Júpiter i Saturn, tots tenen noms que pertanyen a figures de la mitologia clàssica grega, talment com els mateixos planetes. Això es devia començar antigament i durant l'època dels descobriments moderns aquesta tradició s'ha anat respectant, ja que sempre que hi ha hagut intents de posar altra mena de noms, p. ex. en el cas dels 4 satèl·lits galileans de Júpiter, o dels mateixos planetes Urà i Neptú, aquests intents no han prosperat. Ara bé en un pròxim article veurem que això no ocorre amb els satèl·lits del planeta Urà, que tradicionalment han estat anomenats amb noms de personatges que apareixen a les obres de William Shakespeare.

Josep M. Casals i Guiu
Agrupació Astronòmica d'Osona
(publicat a El 9 Nou el 30 de desembre de 1996)